

De Aanvullende Protocollen bij de Verdragen van Genève van 1949

Internationaal humanitair recht bestaat uit een set van regels die in oorlogstijd personen beschermen die niet of niet meer actief deelnemen aan de vijandelijkheden en die de methoden en middelen van oorlogvoering beperken. Het is van toepassing zowel in internationale, als in niet-internationale gewapende conflicten. De belangrijkste instrumenten van het internationaal humanitair recht zijn de Verdragen van Genève van 1949 voor de bescherming van oorlogsslachtoffers. Deze verdragen, die universeel aanvaard zijn, beschermen gewonden, zieken, schipbreukelingen, krijgsgevangenen en burgers die zich in handen van de tegenpartij bevinden. Ze beschermen eveneens de medische taken, het medische personeel en medische eenheden, faciliteiten en transportmiddelen. Niettemin zwijgen deze verdragen op belangrijke punten zoals het voeren van de vijandelijkheden en de bescherming van burgers tegen de gevolgen van de vijandelijkheden. Om deze tekortkomingen tegen te gaan, werden in 1977 twee Protocollen aanvaard. Ze zijn een aanvulling op, maar geen vervanging van de Verdragen van Genève van 1949.

- Het Aanvullende Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van internationale gewapende conflicten (Protocol I);
- Het Aanvullende Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten (Protocol II).

Wat is de het doel van Aanvullend Protocol I?

Aanvullend Protocol I is van toepassing op internationale gewapende conflicten. Het beperkt de manier waarop militaire operaties kunnen worden gevoerd. Het raakt evenwel niet aan het recht van elke staat om zichzelf te verdedigen via wettige middelen.

Dit verdrag is tot stand gekomen omdat nieuwe methoden van oorlogvoering ontwikkeld werden en de regels voor het voeren van de vijandelijkheden niet meer actueel waren. Met dit protocol worden nu ook burgers beschermd tegen de gevolgen van de vijandelijkheden.

Het Eerste Aanvullende Protocol herhaalt dat het recht van de conflictpartijen om de methoden en middelen van oorlogvoering van hun keuze te gebruiken niet onbeperkt is en dat het verboden is wapens, projectielen, stoffen en methoden van oorlogvoering te gebruiken die naar hun aard overbodig letsel of onnodig leed veroorzaken (art. 35).

Welke nieuwe bepalingen bevat het Eerste Aanvullende Protocol?

Protocol I breidt de definitie van internationale gewapende conflicten, zoals opgenomen in de Verdragen van Genève, uit tot nationale bevrijdingsoorlogen (art.1) en bepaalt wat een legitiem doelwit is.

Aanvullend Protocol I:

a) verbiedt niet-onderscheiden aanvallen en aanvallen of represailles tegen:

- de burgerbevolking en individuele burgers (art. 48 en 51);
- burgerlijke goederen (art. 48 en 52);
- goederen die onmisbaar zijn voor het overleven van de burgerbevolking (art. 54);
- culturele goederen en plaatsen van eredienst (art. 53);
- werken en installaties die gevaarlijke krachten bevatten (art. 56)
- het natuurlijke milieu (art. 55)

b) breidt de bescherming van de Verdragen van Genève uit tot al het medische personeel, eenheden en transportmiddelen, zowel burgerlijk als militair (art. 8-31);

c) legt de verplichting vast om vermiste personen op te sporen (art. 33);

d) versterkt de bepalingen voor hulp aan de burgerbevolking (art. 68-71);

e) beschermt de activiteiten van de burgerbescherming (art. 61-67);

f) specificeert maatregelen die moeten worden genomen door de staten om de toepassing van het internationaal humanitair recht te vergemakkelijken (art. 80-91)

De meeste aanvallen of andere daden die uitgevoerd worden in schending van het bovenvermelde punt a), worden beschouwd als ernstige inbreuken op het internationaal humanitair recht en maken oorlogsmisdaden uit.

Artikel 90 van Protocol I voorziet in de oprichting van een Internationale Feitencommissie om vermeende ernstige inbreuken of andere ernstige schendingen van de Verdragen en van Protocol I te onderzoeken. Alle verdragsstaten bij Protocol I kunnen de bevoegdheid van deze Commissie aanvaarden.

Wat is het doel van Aanvullend Protocol II?

De meeste conflicten sinds de Tweede Wereldoorlog zijn niet-internationale gewapende conflicten. De enige bepaling in de Verdragen van Genève van 1949 die van toepassing is in dit soort conflicten is gemeenschappelijk artikel 3 bij de vier Verdragen. Hoewel dit artikel de basisprincipes bevat voor de bescherming van mensen in oorlogstijd, is het niet voldoende om een oplossing te bieden voor de ernstige humanitaire problemen die opduiken in interne gewapende conflicten.

De doelstelling van Protocol II is dus in interne gewapende conflicten de toepassing te verzekeren van de belangrijkste regels van het oorlogsrecht. Niettemin beperkt het op geen enkele manier het recht of de beschikbare middelen van staten om recht en orde te behouden of te herstellen. Het protocol kan evenmin worden ingeroepen om een interventie vanuit het buitenland te rechtvaardigen (art. 3 van Protocol II).

Het naleven van de bepalingen van Protocol II betekent niet dat staten enige status toekennen aan gewapende rebellen.

Welke nieuwe bepalingen bevat Protocol II?

Gemeenschappelijk artikel 3 bij de Verdragen van Genève bevat geen criteria voor de interne conflicten waarop het van toepassing is. Protocol II daarentegen beschrijft redelijk gedetailleerd zijn toepassingsgebied.

Het is niet van toepassing op conflicten van lage intensiteit, zoals interne spanningen en geweld.

Het is wel van toepassing ingeval van:

- g) niet-internationale gewapende conflicten,
- h) die plaatsvinden op het grondgebied van een staat
- i) tussen de gewapende troepen van die staat en gewapende rebelligroeperingen, die onder een verantwoordelijk bevel staan en een deel van het nationale grondgebied onder hun controle hebben.

j)

Gemeenschappelijk artikel 3 legde de basis voor de humanitaire bekommernissen in burgeroorlogen. Protocol II werkte die bepalingen verder uit.

Aanvullend Protocol II:

- k) versterkt de fundamentele garanties die alle personen genieten die niet, of niet langer deelnemen aan de vijandelijkheden (art. 4);
- l) legt de rechten neer van personen die van hun vrijheid zijn beroofd en voorziet juridische garanties voor personen die vervolgd worden in verband met een gewapend conflict (art. 5-6);
- m) verbiedt aanvallen op:
 - de burgerbevolking en individuele burgers (art. 13);
 - goederen die onmisbaar zijn voor het overleven van de burgerbevolking (art. 14);
 - werken en installaties die gevaarlijke krachten bevatten (art. 15);
 - culturele goederen en plaatsen van eredienst (art. 16);
- n) regelt de gedwongen verplaatsing van burgers (art. 17);
- o) beschermt de gewonden, zieken en schipbreukelingen (art. 7);
- p) beschermt religieus en medisch personeel, medische eenheden en transportmiddelen (art. 9-11);
- q) beperkt het gebruik van de emblemen van het Rode Kruis, de Rode Halve Maan en het Rode Kristal tot personen en goederen die de toestemming hebben ze te vertonen.

Waarom de Aanvullende Protocollen aanvaarden?

Aanvullend Protocol I en II van 1977 zijn bindend voor een groot aantal staten, maar niet voor allemaal. Een groot deel van de bepalingen ervan behoren vandaag ook tot het gewoonterecht.

Het is niettemin noodzakelijk dat de protocollen universeel aanvaard worden. Dit is een essentiële stap voor de nakoming door alle conflictpartijen van de verplichtingen die zijn vastgelegd in de Protocollen.

Enkel wanneer alle staten zich ertoe verbinden alle instrumenten van het internationaal humanitair recht na te leven, kan een gelijkwaardige bescherming voor alle slachtoffers van gewapende conflicten verzekerd worden.

België

België ratificeerde de twee Aanvullende Protocollen op 20 mei 1986. Bij de ratificatie van Aanvullend Protocol I erkende het in een verklaring de Internationale Commissie voor Feitenonderzoek, zoals voorzien door artikel 90. Deze commissie heeft als opdracht beschuldigingen van oorlogsmisdaden of andere ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht te onderzoeken. Meer informatie vindt u op: <http://www.ihffc.org>